

MAKEDONSKI FOLKLOR I, Skopje 1968, 8°, strana 217.

Ovim brojem Institut za folklor u Skopju započinje izdavanje svog redovnog glasila za kojim se odavno osećala velika potreba. Kako se u uvodnoj reči kaže, časopis će izlaziti dva puta godišnje i biće refleks problematike kojom se Institut bavi. U njemu će se štampati radovi različitih kategorija: od studija pa do bibliografije, iz oblasti makedonskog, južnoslovenskog i opšteg balkanskog folklor.

Kako u pogledu sadržaja tako i u tehničkom smislu, prva knjiga „Makedonskog folklor“ ostavlja prijatan utisak. Na prvom mestu valja istaći da je Institut za folklor u Skopju uspeo da okupi na saradnju povelik broj folklorista (njih 23) iz Jugoslavije i drugih zemalja. Po radovima i materijalima koje donosi ovaj broj, časopis zaslužuje pažnju naučne javnosti, posebno pažnju folklorista i uopšte etnološke nauke.

U ovom broju nalaze se sledeći radovi:

Dr. Tvrтко Čubelić, *Pretpostavke i preduslovi za istoriju usmene narodne književnosti u svetskim i nacionalnim razmerama* (str. 7-23).

U ovoj učenoj radnji, naš eminentni folklorista, redovni profesor Zagrebačkog sveučilišta, sa uspehom se bavi teoretskim problemima odnosa između usmene i pisane književnosti. Svoj rad je podelio u nekoliko kraćih odeljaka.

Narodno usmeno stvaralaštvo, od Platon pa naovamo, često je omalovažavano. U pogledu vrednovanja ovog vida narodnog usmenog stvaralaštva bilo je različitih prilaženja i mišljenja. Autor ističe da neke teorije negiraju autonomnost narodnoj književnosti.

Smatra da treba otpočeti dijalog na bazi jezičko-izrazne platforme, tj. kako da se shvati jezik kojim su saopšteni istorija

jednog naroda, njegova životna iskustva i stremljenja. Zbog toga autor svoja izlaganja počinje na jezičkom planu, nastojeći da u specifičnoj strukturi i organizaciji otkrije bitne karakteristike usmenog narodnog stvaralaštva. U četvrtom odeljku autor je dao fundamentalne crte autonomnosti usmene književnosti: a) autonomni izbor motiva i tema, i b) autonomni način obrade izražen u sopstvenom jezičkom izrazu. Sledeći, peti odeljak, bavi se nizom karakteristika jedinstva i različnosti usmenog narodnog poetskog stvaralaštva.

U šestom odeljku autor razlaže kako u mnogobrojnim zbornicima, priručnicima i antologijama usmene narodne književnosti, nije uvek jasno razgraničen krug pripadnosti. Po sadržini i po autonomnom istorijskom toku usmene narodne književnosti, autor fiksira sledeća područja: liriku, epiku, glumu, retoriku i kratke pitalice, poslovice. (Ovde se članak prekida s napomenom da će se nastaviti i završiti u sledećem broju).

Dr. Georgi Stalev, *Sinteza Homerovog eposa i stiha narodne poezije u poemi „Serdar“ Grigora Prličeva* (str. 25-31).

Makedonski pesnik XIX veka Grigor Prličev, napisao je poemu „Serdar“ na grčkom jeziku, za koju je 1861. godine dobio prvu nagradu na tradicionalnom konkursu u Atini. Dodelivši mu lovorov venac nazvan je „drugim Homerom“. Prličev je bio poklonik Homerove poezije. Sledstveno tome, u njegovom „Serdaru“ to se da jasno videti, uočiti. Naime, kao sledbenik Homera i dobar poznavalac makedonskog narodnog stvaralaštva, on je u svome delu dao stilsku sintezu ovih dveju kategorija, stilskih osobina. Iako je u njegovom stvaralaštvu prisutan Homer, to ne znači da ga je on kopirao. Homerovs-

ko nije samo oživljavanje antičkih mitoloških ličnosti, već toga ima i u formi, u sažetosti sadržaja, u vajanju likova, u živim opisima itd. U nastavku autor vrši poredjenja pojedinih fragmenata „Ilijade” i „Serdara”.

Dr. Boris Putilov, *Na izvorima teorije o aristokratskom poreklu ruskog epa* (str. 33-39).

U ovom kratkom napisu autor razlaže o poreklu teorije prema kojoj je ruski ep aristokratskog porekla, — sa dvorova je sišao u narod. Ova teorija je nastala u okviru tzv. „istorijske škole”, čiji je tvorac V.F. Miler, i njegovi sledbenici. U nastavku se pominju Veselovski, Jagić, Pipin i drugi naučnici, koji su se ovim problemom bavili.

Namera je autora da koriguje tu komplikovanu teoriju nastalu koncem XIX i početkom XX veka.

Dr. Kole Simitčiev, *O pitanju porekla makedonskog epa* (str. 41-54).

U prvom delu autor navodi niz pisaca koji su tvrdili da je postojbina mnogih epskih pesama baš Makedonija, odakle su se one širile u Srbiju, Bugarsku i drugde. Drugi deo članka sadrži razlaganja autora o stvaraocima epskih pesama, naročito o slepim pevačima i guslarima. Dalje se u članku govori o starosti makedonskog eposa i o njegovoj ulozi u stvaranju južno-slovenskih narodnih eposa. Ističe da mnoge detalje poznaje samo makedonski epos.

Dr. Henrika Čajka, *Nekoliko beleški o stilu južnoslovenske narodne epike* (str. 55-67).

Pošto je napomenuo da su se ovim pitanjem bavili mnogi naučnici, kao što su: Veselovski, Maretić, Mošinski, Žirmunski i drugi, autor daje svoja zapaženja i analize zasnovane na materijalu iz Makedonije i Bugarske. U daljem tekstu ističe mnoge stilske figure kao što su: epiteti, poredjenja, simbolike, refreni, ponavljanja i tome slično. Navodi i delove pojedinih pesama.

Petar Petrov, *Narodna obredna pesma prilikom smrti* (str. 69-81).

Ovaj članak o tužbalicama je veoma zanimljiv. Autor je upotrebio brojnu literaturu da bi potkrepio ili uporedjivao neke svoje rezultate koje je postigao u proučavanju tužbalica po Makedoniji. Detaljno opisuje način oplakivanja i daje nekoliko primera tužbalica (iz okoline Lerina, Kostura i Debra). U nastavku autor iznosi

četiri tabele u kojima daje brožčane podatke, a navodi i rodbinske odnose. Podaci se odnose na Debar, Ohrid, Prilep i Krivu Palanku.

Dr. Cvetanka Organdžieva, *Tematika makedonskih narodnih tužbalica* (str. 83-90).

Ovaj i prethodni članak, po samoj prirodi, dopunjuju se međusobno. U uvodnoj reči autor je dao, sažeto, sledeću misao: makedonske tužbalice, zabeležene i publikovane u XIX pa do početka XX veka, ne samo da žale za umrlim, već se u njima vidi refleks teškog života makedonskog naroda pod okrutnim Turcima. Ove tužbalice se mogu, ujedno, koristiti kao materijal za rekonstrukciju prošlosti (političke, ekonomske i kulturne). U daljem tekstu autor donosi odlomke mnogih tužbalica uz prigodne komentare i objašnjenja.

U zaključku se tvrdi da makedonska tužbalica ne sadrži apstraktne elemente religioznosti. Ona je izgubila obredni karakter, pretvorila se u pesmu, u poetsku istoriju perioda u kome je zapisana.

Shefqet Pllana, *Zajednički motivi u revolucionarnim pesmama balkanskih naroda* (str. 91-104).

Kroz svoja izlaganja, autor je naveo nekoliko zajedničkih motiva u najnovijim narodnim pesmama balkanskih naroda, potkrepivši fragmentima albanskih, srpskih, makedonskih, rumunskih, slovenačkih i drugih pesma. Zajednički motivi su dokaz da se balkanski narodi dopunjuju u svome narodnom stvaralaštvu.

Dimče Najčevski, *Lik Goce Delčeva u makedonskoj narodnoj poeziji* (str. 105-117).

Makedonski narod je u svojim mnogobrojnim narodnim pesmama opevao Delčeva. To nije slučajno, kada se zna da je Goce Delčev bio istaknuta, krupna i uticajna ličnost u oslobodilačkoj borbi makedonskog naroda. U novijoj makedonskoj narodnoj poeziji ilindenskog perioda, Delčev je glavni junak i najizgradjeniji lik. U nastavku autor daje pregled velikog broja motiva o pomenutom junaku, u kom planu je shvaćen i kakve emocionalne izraze nalazimo o njemu. U ovim pesmama jasno se vidi budjenje nacionalne svesti.

Aleksandar Linin, *Beleške o vokalnoj muzičkoj tradiciji Bitoljskog Polja* (str. 119-135)

Autor objavljuje i komentira materijal iz fonda muzičkog folklora, što ga je Institut za folklor u Skopju sakupio na terenu folklornog područja „Bitoljsko

Polje" u godinama 1966. i 1967. Donoseći notne zapise, autor govori o taktnoj strukturi, tonalnim osobenostima, o melodiji. Donosi četiri table i 22 notna zapisa o načinu pevanja.

Mgr Vasil Hadžimanov, *Instrumentalna muzika zç igru u Makedoniji* (str. 137-146).

Još na početku člana autor naglašava da je instrumentalna narodna muzika u Makedoniji sačuvala arhaičan vid. U nastavku nabraja sve vrste instrumenata i njihove narodne nazive, da bi zatim prešao na analizu metričko-ritmičkih formi. Naglašava da su makedonske igre bogate, temperamentne, dinamične, imaju interesantnu i raznorodnu metriku. Od makedonskog igranog folklornog melosa 50 procenata ima 7/8 ili 7/16-inski takt. Potom daje muzičku analizu, gde prvo mesto zauzima eolski modus, zatim, a na treće mesto dolazi harmonski modus, tzv. hidžas-makam. U nastavku daje notne primere za 21 kolo i, na koncu, daje spisak od 200 narodnih kola iz cele Makedonije sa ritmičkim naznačenjem.

Eli Bašić, *Brojanice jugoslovenske dece, s posebnim osvrtom na makedonske brojanice* (str. 147-153).

Ovaj prilog o dečjim brojanicama, kojima se od pre 10 godina poklanja pažnja, prilično je zanimljiva materija. Autor ističe kreativnu moć dečjeg muzičkog izražavanja. Ovde imamo slučaj da u detetu imamo istovremeno stvaraoca i konzumenta. Brojanice su ušle u nastavne planove za muzičko vaspitanje dece. Važan fakat je što je za razliku od stvaralaštva odraslih, bez obzira na životne uslove, dete stvaralac i u urbaniziranim životnim uslovima. Ono stvara brojanice pri igri, kako pri

arhaičnim životnim uslovima tako i u modernom velegradu. Nadalje, autor govori o ritmičkom bogatstvu i strukturnoj raznorodnosti u prošlosti i o tipiziranju brojanica u najnovije vreme. Uz tekst i notne beleške dato je nekoliko primera dečjih brojanica.

Drugi deo časopisa (str. 155-189) sadrži šest *saopštenja i gradju*. Tako, Aleksandra Popvasileva i Dimče Malenko, uz potrebne komentare i objašnjenja, donose niz *lazaričkih pesama* iz oblasti Kostura i Ohrida. Za etnološku nauku od osobitog je interesa saopštenje i gradja Milana Risteskog: *Prilog proučavanju crepuljarskih narodnih pesama*. Poznato je da crepulje za pečenje hleba izradjuju žene. Zanimljiv je ne samo proces izrade crepulja, već i pesme koje se uz to pevaju. Autor saopštava priličan broj ovakvih pesama, pribeleženih u raznim krajevima Makedonije. Saopštenje dra Gane Todirovskog bavi se narodnim pesmama nadjanim u *ostavštini Dimitra Matova* koja se čuva u „Bugarskom istorijskom arhivu" u Sofiji. Tu se nalaze četiri pesme koje je skupljač makedonskih narodnih pesama Avksenti Georgiev poslao 1889. godine uredniku solunskog lista „Knižici za pročit". Prilozi: *Jedna pesma u tri istorijska perioda* od dra D. Konstantinova i *Pesma o Beloj Mari* od K. Kostova su poslednji, ali takodjer vredni pažnje.

U poslednjem delu časopis donosi *kritike, prikaze i beleške o novijoj folklornoj literaturi* (str. 191-203), *porteret* uvaženog i plodnog muzikologa Vasila Hadžimanova sa njegovom biografijom i bibliografijom, i na kraju *Bibliografiju* makedonskog folklora u nekim časopisima.

K. HALIMI